

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

12 – 13 жовтня 2017 р.

**ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА
ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Видання присвячене

115-річчю Одеської національної академії харчових технологій

**та 5-річчю Навчально-наукового інституту прикладної
економіки і менеджменту ім.Г.Е.Вейнштейна**

м.Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 12-13 жовтня 2017р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2017. – 291 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Каламан О.Б. – директор ННПЕіМ ім.Г.Е.Вейнштейна ОНАХТ

Редакційна колегія:

Ангелов Г.В. – д-р філософії, проф., Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., доц., Купріна Н.М. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Рогатіна Л.П. – к.с.н., доц., Савенко І.І. – д.е.н., проф.

Рекомендовано до видання Вченою Радою Одеської національної академії харчових технологій протоколом № 3 від 03.10.2017 р.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису
Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність
наданих матеріалів

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕЛЮВАННЯ СТРАТЕГІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Лобоцька Л.Л., к.т.н., доц., Фрум О.Л., к.е.н.
Одеська національна академія харчових технологій

Значне місце в управлінні у сучасних умовах належить стратегічному управлінню як ключовому фактору розвитку.

У сучасній економіці роль регіонів як суб'єктів економічної діяльності постійно зростає. Проблемою сьогодення, що впливає на стан та розвиток економіки України в цілому, є забезпечення стабільного і ефективного їх розвитку. В межах державних стратегій регіонального розвитку є потреба в деталізації стратегій окремих регіонів та підприємств.

Процеси, що протікають у такій складній системі як регіон, виникають під впливом величезної кількості зовнішніх і внутрішніх факторів, що мають нелінійний об'єктивний характер. Результати розвитку системи є наслідками розвитку та взаємодії множини підсистем (соціальної, економічної, інвестиційної, інноваційної, виробничої, природної, тощо).

Розв'язання складних завдань планування і управління сталим розвитком регіонів, потребує використання різноманітних комплексних підходів, які дозволяють досліджувати підсистеми регіонів та різні аспекти управління їхнім розвитком. На сьогодні не сформована не тільки методологія управління сталим розвитком регіонів, але і слабо розвинені методики планування та управління розвитку їх складових.

У 1983 р. при ЮНЕП було створено Міжнародну комісію з довкілля та розвитку, яка розробила та фундаментально обґрунтувала концепцію сталого (збалансованого) розвитку. Концепція сталого розвитку полягає в тому, що матеріальні потреби сучасного людства мають задовольнятися у такий спосіб, щоб не зменшувати можливості реалізації цих потреб у майбутніх покоління. Концепція має три складові: економічну, соціальну та екологічну, які взаємодоповнюють одна одну.

На конференції ООН зі сталого розвитку, яка відбулася у Ріо-де-Жанейро з 20 по 22 червня 2012 р. було ухвалено підсумковий документ «Майбутнє, якого ми прагнемо», у якому було підкреслено, найбільше значення для забезпечення сталого розвитку має управління на місцевому, субнаціональному, національному, регіональному та глобальному рівнях, що враховує думки та інтереси усіх сторін [1].

Результати міжнародних самітів та конференцій дали поштовх активізації практики стратегічного управління сталим розвитком на рівні держав. На сьогодні в Україні концепція сталого розвитку знайшла своє відображення у Постанові Кабінету Міністрів України № 385 від 6 серпня 2014 р. «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року».

Основні напрями переходу України до стійкого розвитку, які викладено в цій Постанові, орієнтовані на зміни у підходах до стратегічного розвитку регіонів України та визначення цілей державної політики регіонального розвитку на перспективу. Здійснення таких змін потребує запровадження механізму сильної

та гнучкої координації всіх суб'єктів державної регіональної політики в процесі її формування та реалізації, взаємоузгодження регіональної політики з політикою розвитку окремих галузей та сфер. Така координація повинна забезпечувати синхронізоване стратегічне прогнозування та планування регіонального розвитку на всіх територіальних рівнях, узгоджене законодавче забезпечення процесів планування, а також упровадження властивого кожному суб'єкту регіональної політики інструментарію впливу на регіональний розвиток [2].

Так як вирішення цих завдань виявилось науково необґрунтованим, в Україні підвищилася потреба у науково обґрунтованій методології сучасного планування та управління сталим розвитком регіонів та їхніх підсистем.

Розробка стратегій розвитку вимагає обґрунтування параметрів його стійкості. Для обґрунтування параметрів комплексних і цільових регіональних програм розвитку застосовуються економетричні моделі, балансові, оптимізаційні та імітаційні моделі.

Регіон як об'єкт моделювання характеризується такими ознаками:

- а) високий рівень невизначеності вхідної інформації;
- б) досліджуваний господарський комплекс регіону має складну структуру;
- в) регіональна господарська система може бути представлена як цілеспрямована та різноаспектна система, яка має різноманітні завдання розвитку та різноманітні концепції їх досягнення.

Управління вимагає урахування нестаціонарності й еволюції. Використання формальних методів моделювання управлінських рішень мінімізується, що пояснюється їх великою розмірністю, недостатньою апіорною інформацією, наявністю погано формалізованих факторів, нечіткістю критеріїв оцінки прийнятих рішень, а головне – нестаціонарним характером ймовірносних процесів.

Оскільки структура моделі процесу заздалегідь не відома, необхідно проектувати моделі з гнучкими структурою і параметрами. У моделі, що описує процес, повинні змінюватися структура і параметри відповідно до змін характеристик процесу при функціонуванні. Така модель буде адаптивною і її побудова пов'язана з використанням ітеративних методів [3].

Формування моделей регіонального економічного розвитку є надзвичайно складним процесом, що складається з різних етапів, що охоплюють безліч аспектів і описуються безліччю параметрів і змінних, які повинні ретельно узгоджуватися [цит. 3].

Складність процесу моделювання визначається складністю модельованої схеми. Обґрунтування регіональних моделей економічного розвитку, розробка основних параметрів на перспективу, узгодження галузевих і територіальних, внутрішньорегіональних і міжрегіональних народногосподарських аспектів необхідно здійснювати з використанням економіко-математичних методів і моделей. Разом із тим неоднорідність самої проблеми, наявність безлічі змінних обумовлюють необхідність наявності у розробників не однієї моделі, а їх комплексу, що описує в сукупності всі елементи і взаємозв'язки, які визначають регіональний економічний розвиток [4].

Одним із базових методів моделювання сталого розвитку регіону є метод економетричного моделювання. Однак методи засновані на екстраполяції результатів минулих часів у майбутнє в умовах нестаціонарності процесів та невизначеності інформації не забезпечують високу ймовірність результатів прогнозування у довгостроковому періоді та їх багатоваріантність. Для досягнення мети стратегічного управління доцільним є застосування інтеграційних комплексних методів економетричного, економіко-математичного, оптимізаційного, імітаційного моделювань.

Технологічний рівень сучасних систем моделювання дозволяє вирішувати завдання стратегічного планування та управління на принципово новому рівні. В якості основи системи прийняття рішень виступає комплекс взаємопов'язаних імітаційних та оптимізаційних моделей з відповідною інформаційною підтримкою процесу системного моделювання та прийняття рішень, що акумулюють досвід розв'язання задач управління та забезпечують участь колективу експертів, які взаємодіють через діалоговий інтерфейс з комплексом моделей в процесі вироблення раціональних економічних рішень [5].

Застосування імітаційних моделей дозволяє проводити експерименти з урахуванням множини об'єктів, умов, передумов, завдань, факторів, подій при ймовірнісному характері випадкових процесів. Для аналізу, моделювання і прогнозу подальшого розвитку необхідне проведення комплексу скоординованих цілеспрямованих міждисциплінарних досліджень. Методологічно такі дослідження відносяться до класу задач структурно-динамічного аналізу, прогнозного моделювання і цільового управління поведінкою складних систем. Тому й підходити до вирішення цих завдань необхідно з позицій сучасної теорії таких систем, виходячи з основних визначаючих цю складність ознак і властивостей [6].

Багато авторів для моделювання на стратегічному рівні розширюють групу економіко-математичних моделей психологічними та творчими складовими. Цей підхід виявляється сучасним та своєчасним, так як значну роль в умовах децентралізації у стратегічному управлінні відіграє суб'єктивна складова. Тобто враховуються вплив професійних навиків, творчих здібностей та психологічних особливостей тих, хто розробляє стратегії, приймає рішення про їх реалізацію та реалізує.

Говорячи про стратегії розвитку, варто мати на увазі, що часовий період дещо розмиває контури звичайних величин представленої системи показників, перетворюючи їх на фаззи-числа. Звідси й всі операції, пов'язані з оцінкою та прогнозуванням рівня розвитку окремих елементів економічного потенціалу, підкоряються законам теорії нечіткої логіки. На відміну від традиційної математики, нечітка логіка пропонує зовсім інший рівень мислення, який багато в чому ґрунтується на творчому процесі, при постулюванні мінімального числа закономірностей, що є чи не основною умовою щодо вироблення адекватної стратегії розвитку для сучасного підприємства [7, 363].

Застосування системного підходу до побудови стратегій розвитку соціально-економічних систем у вигляді двоетапної моделі на основі синтезу методологій передбачення та когнітивного моделювання, де результати передбачення є

вихідними даними для начального етапу когнітивного моделювання вирішує проблему розробки стратегій розвитку соціально-економічних систем. Основою є математичне забезпечення одночасного застосування методологій передбачення щодо побудови альтернатив сценаріїв та когнітивного моделювання з метою побудови сценаріїв розвитку бажаного майбутнього та шляхів їх реалізації [8].

Наявність альтернативних сценаріїв розширює інформаційну базу прийняття управлінських рішень за рахунок багатьох прогнозованих результатів реалізації стратегій при різноманітних сполученнях умов, передумов, завдань, факторів, подій.

Альтернативні сценарії розвитку надають можливість об'єктивно відображати тенденції подальшого розвитку економічної системи регіону та її структур, взаємозв'язок з іншими системами, визначити доцільні показники розвитку регіону з урахуванням різноманітних факторів (на базі нейро-нечіткої моделі) і умов, забезпечуючи об'єктивною інформацією осіб, що приймають управлінські рішення для розробки альтернативних напрямків розвитку й прийняття ефективних рішень [9, с. 58].

Процес прогнозування соціально-економічного розвитку регіону заснований на інформаційному та інструментальному поєднанні груп методів прогнозування: екстраполяції, аналітичного моделювання та експертних оцінок. У системі державного прогнозування, що склалася до теперішнього часу, головною ланкою стали короткострокові прогнози. На другому місці - середньострокові прогнози, і лише на третьому місці - довгострокові прогнози. Така розстановка пріоритетів в горизонті прогнозування зумовлена чинниками об'єктивного характеру, такими як нестабільність перехідної економіки, постійні зміни законодавства, слабе інформаційне забезпечення процесу прогнозування, відсутність великих незалежних організацій-експертів та ін. [10].

Виходячи з викладеного, моделювання сталого регіонального розвитку доцільно на основі інтегрального комплексного багаторівневого підходу, що передбачає комплексне дослідження об'єктів, умов, передумов, завдань, факторів, подій у їх взаємозв'язку, отримання різних варіантів результатів реалізації стратегій з метою розширює інформаційну базу прийняття управлінських рішень.

Література

1. Алексєєнко І.Р. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля: історичний аспект // Вісник НАН України. 2014. №4. С. 60-74.
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова від 6.08.2014 № 385. Київ: КМУ: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF/paran11#n11>.
3. Банєва І.О. Адаптивне моделювання в системі стратегічного управління ресурсами аграрних підприємств. URL: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_113/08.pdf.
4. Солтисік О.О., Хомош Ю.С. Моделювання сталого розвитку регіону // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечнікова. Одеса, 2016. Т.21. Вип. 6(48). С. 214-219.
5. Шлафман Н. Л., Уманец Н. Л. Моделирование устойчивого регионального развития в контексте трансформационных сдвигов: методологический аспект // Економічний вісник Донбасу. 2015. № 3(41). С. 62-66.

6. Ворончук М.М., Шуліпенко В.Є. Проблеми сталого розвитку Української економіки та її енергетичного забезпечення в умовах змін планетарного клімату // Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика / За науковою ред. д.е.н., проф. Хлобистова Є.В. Сімферополь, 2011. С. 127-157.
7. Васильківський Д. М. Формування та реалізація механізму підвищення економічного потенціалу підприємства: дис. ... док. економ. наук: 08.00.04: захист 15.04.2016 / наук. конс. Нижник В. М. Хмельницький: ХНУ, 2015. 470 с.
8. Панкратов В. А. Стратегія розвитку соціально-економічних систем на основі методологій передбачення та когнітивного моделювання: автореф. дис. ... канд. техн. наук: 01.05.04: захист 26.05.2017 / наук. кер. Згуровський М.З. Київ: НТУ України КПІ, 2017. 24 с.
9. Кравченко Т. В. Адаптивне моделювання стратегії економічного розвитку регіону: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.11: захист 16.05.2016 / наук. кер. Коляда Ю.В. Київ: ДВНЗ КНЕУ, 2016. 264 с.
10. Черевко О.В. Стратегія соціально-економічного розвитку регіонів України: автореф. дис. ... док. економ. наук: 08.00.05: захист 04.12.2007 / наук. конс. Качала Т.М. Київ: Рада по вивченню продуктивних сил України, 2007. 42 с.

АНАЛІЗ РИНКУ ХЛІБА І ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Лобоцька Л.Л., к.т.н., доц., Матвійчук О.В., магістрант
Одеська національна академія харчових технологій

Аналізу ринку хліба і хлібобулочних виробів (ХБВ) України присвячено чимало робіт, адже хліб - продукт першої необхідності для людини. Серед робіт останніх років слід виділити роботи Костецької Н.І. [1], Навольської Н.В. [2]. Проте в роботах недостатньо уваги приділено регіональному аспекту аналізу. Метою даного дослідження є проаналізувати більш детально рівень виробництва і споживання хліба і ХБВ в регіональному розрізі. В якості вихідних задіяні дані Статистичного збірника «Регіони України» [3].

За статистикою, у виробництві хліба і ХБВ нетривалого зберігання, починаючи з 1991 року, спостерігається стійка тенденція до зниження випуску продукції. Більшість дослідників пов'язують цей факт із зменшенням чисельності населення. Відмічають також зміну у структурі харчування населення в бік споживання інших видів продуктів. В табл. 1 наведено динаміку випуску хліба і ХБВ нетривалого зберігання в Україні, а також в областях: Вінницькій, Дніпропетровській, Львівській і Одеській, які обрані за ознакою їх географічного розміщення. Для цих об'єктів, виходячи з чисельності населення, розраховано виробництво на одну особу на добу.

Дані табл. 1 підтверджують, що виробництво хліба і ХБВ знижується, але добові обсяги випуску по регіонах значно відрізняються від середнього рівня по Україні: найменший обсяг випуску у Львівській області, найбільший у Дніпропетровській. Близькими до рівня по країні в цілому є дані Вінницької і Одеської областей. Значний розкид у виробництві в територіальному розрізі, на

21. ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 60
Мельник Ю. М.,
22. СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА 62
Баранюк Х.О.
23. ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВАМИ ГАЛУЗІ ХЛІБОПРОДУКТІВ 65
Гордієнко Л.Л., Відоменко І.О.
24. АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ 68
Агєєва І.М., Агаркова О.В.
25. ВИКОРИСТАННЯ СТАТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ В МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ РИНКУ 72
Богач Ю.В.
26. ЛОГИСТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА В НАПРАВЛЕНИИ ВЕКТОРА БЕЛАРУСЬ-УКРАИНА 74
Кожевников Е.А.
27. ПРОГРАММИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ 80
Степаненко Д. М.
28. ОГЛЯД РИНКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ 84
Савенко І.І., Міщенко А.І
29. ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ЗЕРНА 87
Басюркіна Н.Й.
30. МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОГРАДНО-ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ 90
Каламан О.Б., Мандрикін Д.В.
31. ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ 92
Брюшкова Н.О.
32. СТАНДАРТЫ ЭНЕРГОМЕНЕДЖМЕНТА: ПРЕИМУЩЕСТВА И ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ 94
Пархоменко Н.В.
33. ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦЕН НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННУЮ ПРОДУКЦИЮ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК 98
Шваякова О.В.
34. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧОЇ ПОЛІТИКИ 100
Бойко С.О., Вінська Ю.С.
35. ОГЛЯД РИНКУ СИРІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ 102
Скрипніченко Д.М., Дец Н.О., Дюдіна І.А., Ланженко Л.О.
36. ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ОБЛІКУ 106
Демчук О.М.
37. СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА УРОВНЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ БЕЛАРУСИ И УКРАИНЫ 108
Фильчук Т.Г.
38. ПОЗИЦІОНУВАННЯ НОВОГО ПРОДУКТУ ДЛЯ ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ НА СПОЖИВЧИЙ РИНОК УКРАЇНИ 113
Мардар М.Р., Устенко І.А., Кручек О.А., Свтушок О.В., Черевата Т.М., Значек Р.Р.
39. ВПЛИВ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ІНВЕСТИЦІЇ В ПІДПРИЄМСТВА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 115
Ніколюк О.В., Левчук Ю.С.
40. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕЛЮВАННЯ СТРАТЕГІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ 118
Лобоцька Л.Л., Фрум О.Л.